

11. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ו
(ו) וַיִּשְׁכְּמוּ מִמִּחְרַת וַיַּעֲלוּ עֵלֶיךָ וַיִּגְשׁוּ שְׁלֹמִים וַיִּשָּׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׂתוּ
וַיִּקְמוּ לְצַחֵק: פ

12. רמב"ן שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ה
ויתכן שאמר "מחר" להאריך להם, אולי יבא משה ויעזבו את העגל,
והם השכימו בבקר ויעלו עולות ויגישו שלמים.

13. רש"י שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ו
לצחק - יש במשמע הזה גלוי עריות, כמו שנאמר (בראשית לט יז)
לצחק בי, ושפיכות דמים, כמו שנאמר (שמואל ב' ב יד) יקומו נא
הנערים וישחקו לפנינו, אף כאן נהרג חור:

14. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כא - כד
(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן מִה עָשִׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה כִּי הִבֵּאתָ עָלָיו
חֲטָאָה גְדֹלָה: (כב) וַיֹּאמֶר אֱהֲרֹן אֵל יְיָ אֵף אֲדֹנָי אַתָּה יְדַעְתָּ אֵת הָעָם
כִּי בָרַע הוּא: (כג) וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה
מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הָעֵלְנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִדְעֵנוּ מִה הִיָּה לוֹ: (כד)
ואמר להם למי זָהב הַתְּפָרְקוּ וַיִּתְּנוּ לִי וְאֶשְׁלַכְהוּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה:

15. רש"י שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כב
(כב) כי ברע הוא - בדרך רע הם הולכין תמיד ובנסיגות לפני המקום:

16. חזקוני שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כב
(כב) כי ברע הוא במחשבה רעה ואם לא עשיתי להם זאת העמידו
להם מלך והדבר היה בא למרה באחרונה.

17. אילת השחר שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כב
פרש"י בדרך רע הם הולכים תמיד ובנסיגות לפני המקום. והיינו
משום שכבר המרו בים סוף ובמל לפני חטא העגל, וצ"ב למה הוא
דיבר כך על כלל ישראל (וביבמות מ"ט מבואר שישע"י הנביא נתבע
על מה שאמר בתוך עם טמא שפתיים אנכי יושב):

18. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כה
(כה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרַע הוּא כִּי פָרַע הוּא אֱהֲרֹן לְשִׁמְצָה
בְּקִמְיָהֶם:

19. אור החיים שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כה
כי פרעה אהרן. אולי שיכוין לומר שעל ידי תשובת אהרן נשאר כל
חוב העון עליהם, כי אהרן לא עשה דבר שיש בו ממש בענין העגל
והכל נעשה על ידי נותני זהב נתנו הזהב ועשו בו מכשפות לצאת
העגל שיצא ולא עשה אהרן אלא לקיחת הזהב ונתינתו באש ואף זה
באונס כאומרו כי ברע הוא ומעתה מתיחס כל העון עליהם ואין להם
מכסה השגיון והוא אומרו כי פרעה אהרן פירוש בטענתו:

היסוד למעשה אהרן

20. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ז עמוד א
דאמר רבי תנחום בר חנילאי: לא נאמר מקרא זה (ובוצע ברך נאך ה')
אלא כנגד מעשה העגל (שעשה אהרן פשרה בינו לבין עצמו, והורה היתר
לעצמו לעשות להם את העגל). וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, מה ראה?
אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: ראה חור שזבוח לפניו,
אמר: אי לא שמענא להו - השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקיים בי
אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ולא הויא להו תקנתא לעולם. מוטב
דליעבדו לעגל, אפשר הויא להו תקנתא בתשובה.

21. בית הבחירה למאירי מסכת סנהדרין דף ז עמוד א
אף על פי שהפשרה נבחרת לענין דיני ממונות לענין איסור אינו כן
ואל יאמר הדיין נתיר לו את זה כדי שלא יאכל את זה וכיוצא בזה הוא
שאמרו לא נאמר מקרא זה ר"ל ובוצע ברך נאך י"י אלא כנגד
אהרן

22. תוספות מסכת סנהדרין דף ז עמוד א
כנגד מעשה העגל - אקרא דתורת אמת קאי (תורת אמת היתה בפייהו
ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון) כדכתיב
בסיפיה ורבים השיב מעון שיהא להם תקנה כדמסיק.

פרשת כי תשא - חלקו של אהרן בחטא העגל

1. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק א
וַיֹּאמֶר הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לְרַדְתָּ מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֱהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר
הָעֵלְנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִדְעֵנוּ מִה הִיָּה לוֹ:

2. רמב"ן שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק א
אבל הענין כמו שאמרתי, שלא בקשו העגל להיות להם לאל ממית
ומחיה, וקבלו עבודת אלהות עליהם, אבל ירצו שיהיה להם במקום
משה מורה דרכם. וזהו התנצלותו של אהרן, טען כי לא אמרו לי רק
שעשה להם אלהים אשר ילכו לפנייהם במקומך אדני, שלא ידעו מה
היה לך, ואם תשוב אם לא, ולכן הם היו צריכין למי שיורה להם דרכם
כל זמן שלא תהיה אתה עמם, ואם אולי תשוב יעזבוהו וילכו אחריו
כבראשונה. וכן היה הדבר, כי כיון שראו העם את משה מיד הניחו
את העגל ובעטו בו שהניחו לו לשרפו ולזרות עפרו על פני המים, ולא
היה מהם חולק עליו כלל. וכן תראה שלא הוכיחם, ולא אמר להם
כלום, אבל בבואו במחנה וירא את העגל ומחולות מיד ברחו ממנו,
והוא לקח העגל וישרוף אותו וישק אותו להם ולא מאנו כלל. ואלו היה
להם לאלהים, אין דרך שיניח אדם מלכו ואלהיו לשרפת אש, הן
ישרוף את תועבתם לעיניהם ולא יסקלוהו:

3. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ב - ג
(ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱהֲרֹן פָּרְקוּ נְזָמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנִיכֶם
וּבְנֹתֵיכֶם וְהִבִּיאוּ אֵלָי: (ג) וַיִּתְּפָרְקוּ כָל הָעָם אֶת נְזָמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר
בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּבְיֵאוּ אֶל אֱהֲרֹן:

4. רש"י שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ב
אמר אהרן בלבו הנשים והילדים חסים על תכשיטיהן, שמא יתעכב
הדבר, ובתוך כך יבא משה, והם לא המתין ופרקו מעל עצמם:

5. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ד
(ד) וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיֵּצֵא אֹתוֹ בְּחָרָט וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מִסֶּכָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָה
אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלְיוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

6. פסיקתא זוטרות שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק כד - כה
ואשליכהו באש ויצא העגל הזה. מיין אמרו לעולם יהא אדם זהיר
בתשובותיו, שמתוך תשובה שהשיב אהרן למשה ואמר ואשליכהו
באש ויצא העגל הזה, כפרו המינין לומר מעצמו יצא, וכבר כתוב
ויעשהו עגל מסכה, כלומר הוא עשאו כמין עגל, כאשר בקשו ממנו:

7. מדרש הגדול שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ד
ויקח מידם ויצר וג'. מלמד שמצא בין הנזמים ציץ אחד זהב וכתוב
עליו שם, נטלו וכרכו בשרין והטילו לאור, והוא לא ידע שעשו לו דפוס
בכשפים ויצא עגל גועה. ר' יהודה אומר סמאל נכנס בתוכו והיה גועה
כדי להתעות את ישראל. אמרו לו לאהרן אתה אומר אין זה אלוה אם
אינו אלוה מאין יצא זה, מיד נטל אהרן קורנס והיה מכהו על שוקו ועל
קדקדו אמר להן בודאי זה אלוה, אם אלוה הוא יציל את עצמו. אמר
לו הקדוש ברוך הוא מה זה אהרן מפני מה עשית לבני כך, כמעט
שהיו שוגגין ועשית מזידין, כמעט שאינן מותרין ועשיתן מותרין,
מעלה אני עליך כאלו אתה עשיתו שנאמר ויעשהו עגל מסכה, וכי
אהרן עשאו והלא כבר נאמר ואשליכהו באש ויצא העגל הזה, מהוא
ויעשהו, אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליך כאלו אתה
עשיתו.

8. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ה
(ה) וַיֹּאמֶר אֱהֲרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לִפְנֵי וַיִּקְרָא אֱהֲרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיהוָה:

9. רש"י שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ה
(ה) וירא אהרן - שהיה בו רוח חיים, שנאמר (תהלים קו כ) בתבנית
שור אוכל עשב, וראה שהצליח מעשה שטן, ולא היה לו פה
לדחותם לגמרי:

10. רש"י שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ה
חג לה' - בלבו היה לשמים, בטוח היה שיבא משה, ויעבדו את
המקום:

29. תפארת שלמה ויקרא פרשת שמיני

רבי שלמה ב"ר דב צבי הכהן רבינוביץ נולד בשנת תקס"א (1801) בפולין למשפחה מיוחסת. נחשב לעילוי מנערוותו. התקרב לחסידות, והסתופף אצל גדולי החסידות בדורו - היהודי הקדוש מפשיסחא והחזוה"מ מלובלין.

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם. ופרש"י ז"ל קרב אל המזבח שהי' אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת. הנ"ל לרמז בדבר זה עפ"י המשנה בר"ה **כל המחויב בדבר מוציא את הרבים ידי חובתו**. פי' כי ענין הצדיק המעורר רחמים על הדור לכפר עליהם אם הוא נקי מכל פשע ועון מעודו איננו יכול לדון אותם לכף זכות ולבקש עליהם רחמים. **וז"פ כל המחויב בדבר שגם בו יש בו שום שמץ ופגם בדבר זה אזי יכול להוציא הרבים מידי חובתו לכפר עליהם. ומגו דזכי לזפשי' זכי נמי לחברי' אבל אם אין לו שום שותפות עם בני דורו בבחי' זו לא יכול לטהר על ידו וכן אמרינן במס' חגיגה המטביל כלי בתוך כלי צריך שיהיה בו כשפופרת הנוד והנ"מ בכלים טהורים המטביל בהם לא עלתה טבילה לכלים הטמאים שבתוכו עד שיהי' כשפופרת הנוד אבל בכלים טמאים מגו דסלקא טבילה לכלים גופייהו סלקא נמי לכלים דאית בהו. ... וזה הענין הי' ג"כ בחטא העגל שהי' הסיבה שיהי' אהרן קדוש הי' ג"כ נתפס בזה. כי זהו מחסד עליון שיהי' איש אחד בדור לכפר על בני"ו והוא מובחר האנושי לעמוד לשרת לפני ולפנים לכפר על בני"ו. לכן הי' אנוס על פי הדיבור להיות נתפס באפס מה להוציא את הרבים י"ח. וז"ש וכפר בעדך ובעד העם כי כאשר אתה צריך לכפר בעדך ע"י ז' תכפר גם בעד העם וזה שמרמז רש"י ז"ל **בצחות לשונו למה אתה בוש לכך נבחרת**. ר"ל אם אתה בוש וירא לגשת לכפר על בני"ו א"כ הי' החטא שלך בחנם אבל אם תכפר היתה מלאכה שאינה צריכה לגופא כנ"ל. כי לכך נבחרת. הבחירה שלך בזה הי' רק לטובת הדור כי בלתי אפשר לכפר על העם רק אם תצטרך לכפר גם בעדך. ובדבר זה אתה נבחרת להיות כה"ג להוציאם י"ח:**

30. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק א - ג

(א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ב) וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֹטְאֵת וְאֵיל לְעֹלָה
תְּמִימִם וְהִקְרַב לִפְנֵי ה': (ג) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ
שְׂעִיר עִזִּים לְחֹטְאֵת וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה:

סיכום:

חלקו של אהרן בחטא העגל זו אחת הסוגיות המסובכות והמורכבות. ניתן להתבונן על סוגיא זו מכמה זוויות. האם פשרות זה דבר טוב? האם לעשות פלפולים עם האצבע זה מועיל או רק מסבך? האם ללכת עם האמת שלך עד הסוף זה תמיד נכון או שלפעמים נדרשת גמישות? ומה קורה כשהגמישות פוגעת בציווי האלוקי? האם המציאות משתנה כשמדובר בהצלת כלל ישראל? בשיעור זה ננסה לענות על השאלות האלו....

23. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ז

(ז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַרְבֵּךְ אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתְךָ וְאֶת עֹלֹתֶיךָ וְכַפֵּר בְּעֵדָם בְּעֵדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה':
רש"י

(ז) קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת:

24. דרושי הצ"ח דרוש לד

ובזה אמרתי כוונת רש"י בפרשה שמיני, קרב אל המזבח לפי שהיה אהרן בוש וירא מלגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת, והנה רש"י פתח בתרתי שהיה בוש וירא ומסיים בחדא, שאמר לו משה למה אתה בוש, ועל היראה לא השיבו כלום, ועוד מאי לכך נבחרת.

ונלע"ד שהיה אהרן בוש לקבל גדולה זו לשמש לפני המקום, וגם היה ירא שראה כקרני שור, והיה סבור שזה מזכרת עון לו, ואמר לו משה על הבושה למה אתה בוש, ועל דבר היראה אמר לו אתה סבור שזה לך מזכרת עון, אדרבה זכרון טוב הוא לך, כי לכך נבחרת, וכמו שהקדמתי בשם המדרש אהבת צדק וגו' על כן משחך וגו'.

25. ויקרא רבה (וילנא) (פרשת צו) פרשה י סימן ג

וירא אהרן מה ראה אמר אהרן אם בונין הן אותו הסרחון נתלה בהן מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל ... אמר לו הקדוש ברוך הוא לאהרן אהבת צדק (אהבת צדק ותשגא רשע על כן משחך אלקים אלקיך שמן ששון מהבג"ד) אהבת לצדק את בני ושנאת מלחייבן על כן משחך אלקים אלקיך אמר לו חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה (ויקרא ח) קח את אהרן ואת בניו אתו.

הכהן מכפר וכדי לכפר חייבים חלק בחטא

26. ספר חובות הלבבות שער ז - שער התשובה פרק ח

והחלק השני והוא שיש לו בו יתרון השב על הצדיק, באור זה, שיהיה השב חטא חטא קטן במצות לא תעשה, שאין בה כרת ואח"כ שב ממנה תשובה שלמה בכל תנאיה, ושם עונו לעומתו ונוכח פניו ומבקש תמיד המחילה עליו ונכלם מבשתו מהבורא, ונכנס בלבו המורא מענשו ונשברה נפשו, והוא נכנע ושפל לפני האלקים תמיד, והיה חטאו סבה לכניעתו והשתדלותו לפרע חובות הבורא, לא יתגאה במאומה ממעשהו הטוב ולא ירבה בעיניו ולא יתפאר בו וישמר בשארית ימיו מן המכשול. **חוטא זה הוא שיש לו יתרון על הצדיק, שלא חטא החטא ההוא והדומה לו, כי הצדיק אין בטוחים בו, שלא יתגאה ויגבה לבו וירום במעשהו, וכבר נאמר, כי יש חטא שמועיל לשב יותר מכל צדקות הצדיק, ויש צדקה שמזקת לצדיק יותר מכל תטאות השב, כשיפנה לבו מן הכניעה ודבק בגאות ובחונף ואהבת השבח, כמ"ש אחד מן הצדיקים לתלמידיו: אלו לא היה לכם עון, הייתי מפחד עליכם ממה שהוא גדול מן העון. אמרו לו: ומהו גדול מן העון? אמר להם: הגאות והחונף.**

27. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ד עמוד ב

וא"ר יהושע בן לוי: לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה (כלומר גבורים ושליטים ביצרים היו ולא הי' ראוי להתגבר יצרים עליהן אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה).

28. תורת חיים מסכת עבודה זרה דף ד עמוד ב

ר' אברהם חיים ב"ר נפתלי צבי הירש שור היה בן למשפחה מיוחסת של רבנים. שימש כר"מ ואב"ד בערים סטנוב ובלז שבגליציה, ונחשב בין גדולי הדור. תימא והא כתיב מפי עליון לא תצא הרעות והטוב שהבחירה נתונה ביד האדם להיות צדיק או רשע ולא שייך למימר שישגזר הוא יתברך שישלוט יצרו באדם ... ונראה לפי שאמרו חז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבנו בידו וכיון דכתיב צופה רשע לצדיק משמע קצת דלאו כל אדם זוכה שיהיה הוא יתברך בעזרו להצילו מיצרו אלא אם כן הוא צדיק ובא לטהר אז מסייעין אותו ולכן קאמר שלא היו ישראל ראויין לאותו מעשה כיון דכתיב בהו מי יתן והיה לבבם זה וגו' אלמא דצדיקים היה אם כן היו מן הראוי שיהיה הוא יתברך בעזרם להצילם מאותו מעשה

